

EL RECALL TOPONÍMIC D'INCA PER A LA NOVA CARTOGRAFIA DE BALEARS

JOSEP BENÍTEZ MAIRATA
FRANCESCA VIVES AMER

Un mapa sense topònims és un mapa mut, és un mapa desolat. Un mapa amb els topònims mal escrits és un mapa incorrecte.
(Climent Picornell)

ELS MAPES I LA TOPONÍMIA: QÜESTIONS INTRODUCTÒRIES

La toponímia és un aspecte essencial de la cartografia, entesa en un sentit ample com la tècnica -i en certs aspectes l'art- destinada a la concepció, el traç, la composició i la difusió dels mapes. Els topònims són part elemental del conjunt informatiu d'un mapa.

La toponímia és la disciplina que estudia els noms de lloc, així com l'origen i l'evolució dels noms concrets, i és un dels aspectes que pot definir millor la personalitat i la cultura de cada àrea i de les persones que l'habiten o l'han habitada. Juntament amb l'antroponímia, que estudia els noms de persones, llinatges i malnoms, la toponímia forma part de l'onomàstica.

A la cartografia, la toponímia esdevé una capa més d'informació. La toponímia és a tot mapa una addició necessària (forma part indiscutible del bagatge tècnic dels mapes topogràfics de la mateixa manera que l'altimetria o la planimetria) per a la identificació dels llocs.

Per aquesta raó la toponímia s'inclou en un nivell de lectura elemental que en cap cas no ha de perturbar o impedir l'observació i lectura de la resta de nivells. En aquest sentit tota la informació toponímica recollida és objecte d'una selecció a l'hora d'esser incorporada al mapa.

Des del punt de vista gràfic el tamany dels caràcters ens indicarà la major o menor importància del lloc. La situació i la implantació dels noms, tant de les unitats administratives com dels elements i accidents naturals o dels derivats de l'acció de l'home, s'ha d'estudiar bé i dependrà de si el nom fa referència a un punt concret, a un objecte lineal o a una àrea.

En qualsevol cas la presència de noms, a un mapa que no tengui com a objectiu específic la mostra de toponímia, ha d'esser suficientment discreta com per no sobrecarregar-lo.

Com assenyala F. Joly (1979), a la moderna producció cartogràfica s'observa la tendència a eliminar els topònims superflus o inclús a imprimir-los damunt un full transparent que es pot sobreposar al mapa si es desitja tot i que les tècniques actuals de rotulació permeten incloure gran quantitat de topònims sense que això dificulti la lectura del mapa.

La toponímia comporta una part de feina d'investigació d'arxiu i una altra basada en el treball de camp i les fonts orals a partir de les informacions aportades per persones relacionades amb el territori objecte de la recerca.

El treball de camp consisteix a fer l'entrevista personal, la recolecció dels noms i la seva acurada localització damunt el mapa, a més de les observacions que cada recol·lector trobi pertinents i que solen fer referència a fets històrics o històries populars, particularitats físiques, anècdotes...

En el cas de les Balears, un territori amb una llengua pròpia, històricament la major part dels tècnics que han treballat en la confecció de cartografia oficial i en els reculls de la toponímia, (agrimensors, comissions de triangulació, topògrafs, militars, etc...) eren catellanoparlants o no tenen de coneixements llingüístics en català i d'aquesta manera traduíren el que pogueren (Sa Pobla per *La Puebla* o Ciutadella de Menorca per Ciudadela) i castellanitzaren allò que ells, intuïen, era susceptible de fer-ho (d'aquesta manera, desapareixeren les «es» finals de nom com en els casos de *Porreras* o *Sancellas*, i apareixeren «y» i «ñ» a topònims com *Alayor* o *Santañi*). Aquests errors s'anaren reproduint de mapa en mapa i també, fet que és pitjor encara, es popularitzaren, per exemple, amb els rètols de les carreteres o en la nomenclatura oficial.

En alguns casos la transcripció dels topònims ha estat tan desafortunada que, per exemple, ha convertit la Punta d'es Sebel·lí en Punta d'en Cirili, el Puig de ses Egües en el Puig de Sant Hegos, o la Caseta d'es Paperer en la Caseta d'en Popeye.¹

És per això que la restitució dels topònims a la seva correcta i real ortografia és una recuperació de la normalitat i en definitiva un enriquiment del patrimoni històric i cultural de la nostra terra. Per altra banda el recull de topònims esdevé fonamental quan existeix el perill de la seva desaparició o de la seva substitució.

¹ Climent Picornell, dóna més exemples de topònims incorrectes a l'article «El Parlament de Balears i la toponímia», publicat a *Diario de Mallorca*, 23-03-84.

Les diverses qüestions suscitades a partir de la importància de la toponímia com a element indiscutible dels mapes i com a referent cultural, no són exclusives només de l'àmbit local, sinò que han estat considerades per altres organismes oficials i institucions com el cas de l'Assemblea del Consell d'Europa, que a la seva Recomenació 928/1981 recull quatre apartats dedicats a la qüestió toponímica, afirmant en un d'ells: «...*Es recomana l'adopció progressiva, en cas necessari, conjuntament amb la denominació que ha arribat a esser habitual, de les formes correctes de de la toponímia, a partir de les llengües originals de cada territori per petit que sigui...*»²

De la mateixa manera i a l'àmbit de les Illes Balears, el decret 36/1988 de 14 d'abril «Pel qual es publiquen en el Butlletí Oficial de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears les formes oficials dels topònims de les Illes Balears (BOCAIB nº 51, 28-IV-88, pp. 1984-1988), regula la toponímia local i l'Estatut d'Autonomia estableix que sigui la Universitat de les Illes Balears la institució amb autoritat per prendre decisions sobre aquestes qüestions.

UNA NOVA CARTOGRAFIA PER A LES ILLES BALEARS: EL MAPA TOPOGRÀFIC BALEAR ESCALA 1:5.000

La cartografia constitueix una eina i un suport indispensable per al coneixement del territori i per a la planificació i seguiment de totes les accions que hi incideixen.

El mapa topogràfic és el que inclou els resultats de les observacions topogràfiques, que es refereixen a la posició planimètrica i altimètrica, la forma, les dimensions i identificació dels elements concrets, fixos i durables existents a la superfície del sòl en un moment donat (PANAREDA, 1984). Tot i que els mapes topogràfics inclouen també, sovint, altra informació com la vegetació o els usos del sòl.

El segle passat, l'Estat espanyol va iniciar l'elaboració del mapa topogràfic nacional que abastàs la totalitat del territori estatal. D'aquesta manera el Mapa Topogràfic Nacional de España (MTN) es va iniciar l'any 1853 i la publicació del primer full (corresponent a Madrid) té lloc el 1875. Les darreres fulles referides a diverses parts de les Illes Canàries, es varen publicar el 1968.

L'escala elegida per a la confecció del Mapa Topogràfic Nacional fou la 1:50.000, adoptada també per molts altres països. Per a dur a terme la tasca cartogràfica es varen crear instituts estatals especialitzats com l'Instituto Geográfico Nacional, que col·laboraria estretament amb el Servicio Cartográfico del Ejército.

Alguns fulls del MTN, entre els que es troben els corresponents a les Illes Balears, han estat ampliat en quatre fulls d'escala 1:25.000.

² Posteriorment i aquesta vegada en el sí de la conferència quinquennal d'estiu de la Organització de les Nacions Unides (ONU), l'any 1982 es va acceptar per unanimitat que «...*la forma dels topònims és obligatòria i universalment la que proposa l'Estat afectat...*» com a expressió de respecte a la toponímia local.

Per altra part des de finals dels anys 80, la Comunitat Autònoma de les Illes Balears comptava també amb una serie de plànols a escala 1:10.000 confeccionats a partir d'un vol fotogramètric de l'any 1979, que no cubrien, emperò, la totalitat del territori insular.

En general, fins ara, la base cartogràfica de les illes estava formada per uns mapes a unes escales excessivament petites per a la majoria d'activitats que havia de dur a terme la Conselleria d'Obres Públiques i Ordenació del Territori (COPOT) del Govern Balear. Entre aquestes activitats hi destaquen els estudis d'ordenació territorial, els inventaris medi-ambientals, els projectes d'explotació de la xarxa viària, la gestió del litoral, la planificació hidràulica i el planejament urbanístic.

En aquest context s'ha d'entendre la creació per part de la COPOT d'un Servei de Cartografia, amb un modern equipament tècnic. Paral·lelament a la creació d'aquest servei es varen començar a definir les característiques de la que seria la cartografia bàsica del territori balear.

Per als usos requerits havia d'esser una cartografia topogràfica d'escala compresa entre 1:2.000 i 1:10.000. La primera, al haver-se d'aplicar sobre una superfície superior a les 500.000 has, resultava econòmicament inabordable, i per altra banda tampoc no era la més aconsellable per a un territori que en la seva major part no és urbà. Mentre que l'experiència amb la cartografia 1:10.000 havia demostrat que era excessivament petita per a les actuals necessitats.

Per això, finalment es va optar per l'escala 1:5.000 que era la més gran que el projecte podia assumir, decisió confirmada també per les experiències d'altres comunitats autònomes.

En definitiva, aquesta nova cartografia seria coneguda com el Mapa Topogràfic Balear escala 1:5.000 (MTB) i consistiria en una base de dades informatitzada tridimensional amb una cobertura territorial que abastaria la totalitat de la CAIB.

Cada full de mapa correspon a 1/64 part del full del MTN 1:50.000, i està format en la seva totalitat per 770 fulls, els quals es reparteixen per illes de la següent manera; Mallorca (522 fulls), Menorca (114), Eivissa (101) i Formentera (33).

La primera fase del procés d'elaboració del MTB es va iniciar el 1989 i consistí en la realització d'un vol fotogramètric escala 1:22.000 que cobria tot el territori balear. Seguidament es realitzaren les contractacions per a la producció cartogràfica. Així, els mapes dels municipis costaners de Mallorca foren encomenats a l'Empresa Municipal d'Informàtica S.A. (EMISA) de l'Ajuntament de Palma de Mallorca, mentre que els mapes corresponents als municipis interiors de Mallorca i la totalitat de Menorca i les Pitiuses foren adjudicades a l'Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC) depenent del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya.

Cinc anys després, el projecte s'ha conclòs i ha suposat un cost total de 150 milions de pessetes. Tot i que la COPOT és el principal usuari del MTB donades les activitats territorials que desenvolupa, això no implica que sigui l'únic. De fet les

distintes conselleries del Govern Balear, les Administracions Locals i empreses públiques estatals com Gas y Electricidad S.A. (GESA) o la Compañía Telefónica, han mostrat el seu interès en l'ús del MTB. Aiximateix els particulars interessats en l'adquisició de còpies dels mapes, tant en suport paper com en suport informàtic, ho poden fer a les dependències de la COPOT.

En conclusió el MTB 1:5.000 ha suposat la disposició per primera vegada en aquesta comunitat d'una base de dades cartogràfica informatitzada, uniforme i contínua del territori insular.

La toponímia del Mapa Topogràfic Balear 1:5.000

Paral·lelament a l'elaboració d'aquesta nova cartografia 1:5.000, s'ha duit a terme un nou recull toponímic. La recollida de topònims pot plantejar-se a dos nivells, com a recull toponímic en sí mateix, o com a recull que tengui com a finalitat la seva inserció en cartografia, i que és el cas que ens ocupa.

Aquest recull es caracteritza per la seva dependència respecte de la base cartogràfica, en tant en quant l'objectiu final és la creació d'un mapa on la toponímia és un dels nivells d'informació. És per aquest motiu que la tasca de recollida de noms venia condicionada pel marge de temps que imposaven els plaços de la producció i pel tipus d'escala al que cal ajustar-se. En aquest cas, els mapes a escala 1:5.000 permeten reproduir la toponímia gairebé a tots els nivells, i tan sols presenten l'inconvenient que la informació toponímica d'indrets concrets no pot ser íntegrament reproduïda perquè es perjudicaria la visió de les zones urbanes o molt poblades.

El recull es va fer de forma directa, el que implica treballar sobre el terreny amb el corresponent mapa amb l'objectiu de situar-hi la informació toponímica obtinguda pel mètode de l'enquesta. La localització dels noms recollits ha de tenir la màxima exactitud, seguretat i precisió. Al mateix temps, és també molt important la correcta transcripció fonètica, que quan és pertinent ha de reflectir fidelment la pronúncia del informador. Pel que fa a l'enquesta, el més aconsellable és dirigir-se a persones que veritablement coneguin el territori. Generalment es tracta d'informadors, del mateix lloc, que hi han viscut o treballat (pagesos, caçadors, pastors, guardes forestals...).

En definitiva es tracta d'un recull més d'acord amb les exigències dels tècnics cartògrafs, que són cada cop més estrictes i rigurosos en l'elaboració dels mapes, i que al mateix temps confien la confecció i revisió toponímica a especialistes que arpleguen i interpreten els topònims amb criteris científics.

En aquest cas la tasca fou encarregada al Departament de Ciències de la Terra de la Universitat de les Illes Balears (UIB), en forma de projecte d'arplega toponímica sota la direcció dels professors Climent Picornell Bauzà i Antoni Ordines Garau.

El recull toponímic del MTB 1:5.000 ha durat quasi tres anys, i en ell hi ha participat un equip interdisciplinari (geògrafs, filòlegs, historiadors i biòlegs) format per més de 60 persones.

S'han entrevistat més de 800 informadors i s'han recollit més de 50.000 topònims sobre una extensió de 4.542 km². D'aquest nombre de topònims recollits resulta una densitat mitjana per a Balears de 11'6 topònims/km², xifra molt superior a l'obtinguda en anteriors reculls, tant a nivell insular com de l'arxipèlag, que presentaven unes densitats mitjanes que no superaven els 5 topònims/km².³

Amb aquest recull s'ha constituït un exhaustiu banc de dades toponímiques de les Illes Balears, connectat amb la previsible creació del Gabinet de Toponímia i Antroponímia de la UIB. Aquest gabinet permetrà la coordinació de futures o pendents recollides, la realització de nous estudis, cursos i jornades, així com l'establiment d'un servei públic de consulta.

Finalment i com a resultat d'aquest treball, la nostra comunitat autònoma se situa entre les capdeventeres de l'Estat espanyol, tant en el camp de la recollida toponímica (compta amb el corpus toponímic més complet de l'Estat) com en el de la cartografia.

El recull toponímic del municipi d'Inca

L'arreglega toponímica per al municipi d'Inca, de la qual avui en presentam una petita mostra, forma part del gran recull duit a terme per a l'elaboració del MTB 1:5.000.

El terme municipal d'Inca abasta un total de 13 fulls del nou Mapa Topogràfic Balear, on no apareixen tots els topònims que es varen recollir en un principi.

En total s'han recollit uns 800 topònims, que relacionats amb la superfície del terme municipal d'Inca (58'21 km²) ens donen una densitat que es troba entorn als 13 topònims/km², xifra superior a la densitat mitjana de Balears que és de 11'6 topònims/km².

Alguns d'aquests mapes presenten zones buides de noms com en el cas del Puig de Santa Magdalena o de la zona d'Alijares, degut a que es tracta d'àrees restringides a usos militars de les quals no es pot disposar d'informació cartogràfica⁴.

Pel que fa a la toponímia del nucli urbà, tan sols s'han recollit els noms de les principals vies i places públiques, les edificacions més notòries (esglésies, col·legis, edificis públics i de serveis, etc...) i els noms de les barriades.

³ Aquesta densitat mitjana de Balears amaga diferències entre les diferents illes. Així, Formentera és la que presenta una densitat de topònims per quilòmetre quadrat més elevada amb 13,1, seguidament, Eivissa i Mallorca amb 12,8 i 11 topònims/km² respectivament tenen valors entorn a la mitjana de Balears, mentre que el valor més baix es troba a Menorca amb 9,3 topònims/km².

⁴ Altres zones de Mallorca de les quals no es disposa cartografia per tractar-se d'àrees restringides a usos militars són, a més de les dues indicades del municipi d'Inca, la badia de Palma, l'illa de Cabrera, Cap de Pinar (Alcúdia), Puig Major de Son Torrella (Escorca), Cap Blanc (Llucmajor) i diverses parts de municipis com Calvià, Estellencs, Banyalbufar, Esporles, Valldemossa, Bunyola, Consell, Santa Maria del Camí o Santa Eugènia. En altres casos, municipis com Marratxí o Puigpunyent han estat censurats en la seva totalitat.

Una vegada descrits els resultats del recull toponímic que duguerem a terme, l'objecte d'aquest petit estudi és donar a conèixer alguns topònims, classificats per grups segons allò a que facin referència, i que demostrin la varietat i la riquesa dels nostres noms de lloc⁵.

1. *El paisatge natural*

En aquest apartat hi podem incloure tots els topònims que fan referència al medi físic i que es poden agrupar en:

1.1. **El relleu.** Els topònims del relleu reben el nom d'orònims i segons l'element al que es refereixen, podem trobar:

Accidents positius o que indiquen elevacions del terreny com, Puig de Son Catlar, Puig de Santa Magdalena, Puig de Son Gual, Puig de Son Sastre, Puig de Son Vivot, Molins d'es Serral, Putxet d'en Reure, Puig de Cal Senyor Pere, Puig de la Minyó⁶.

Accidents negatius que pel contrari indiquen depressions del terreny com Comellar de Can Pobles o Comellar de l'Infern i també les cavitats com ses Coves o Cova de s'Arena.

Les superfícies inclinades poden aparèixer a topònims com per exemple, Coster d'es Freres o Costa de Son Fuster.

Els terrenys amb absència de relleu també donen lloc a noms com sa Plana, i quan un mateix lloc presenta distintes altituds, els topònims ho solen diferenciar com en el cas d'es Bosquet d'Alt i es Bosquet d'Abaix, o les Cases d'es Mitjà Fondo d'Alt per distingir-les de les Cases d'es Mitjà Fondo d'Abaix.

A vegades la composició dels terrenys també queda reflectida en els topònims. Alguns d'aquests casos són, els Terrers de Mandrava o es Blanquer (referits a sòls argilosos), es Claperàs (derivat de claper, i que designa un caramull de pedres) o ses Roquetes que indica clarament un terreny rocós.

1.2. **L'aigua.** És molt habitual trobar topònims referits a l'aigua i que anomenem hidrònims. Alguns d'ells donen nom a cursos d'aigua, entre els quals destaquen els torrents, com Torrent d'Inca, Torrent de Pina, Torrent de Son Bordils, Torrent de Massanella, Torrent de s'Estorell o sa Torrentera.

D'altres indiquen un aprofitament de l'aigua per part de l'home com els safeiretxos, Safereig de Can Panxa, Safereig Gran de Son Vivot o Safereig de sa Central (també a Son Vivot), els pous com Pou d'es Rasquell, Pou d'es LLadres,

⁵ La classificació utilitzada és una petita variant de la que proposa Antoni Ordines en el seu llibre «Els noms de lloc del terme de Selva» (1989), a qui agraïm que l'ens hagi cedida amablement.

⁶ Aquest topònim que anomena el punt més alt del Puig de Santa Magdalena, on hi ha la creu, també l'hem trobat referenciat en les formes Puig del Minyó o Puig dels Minyons.

Pou d'es Vidre, Pous de Son Fiol, Pou de s'Hort de Can Bombarda o Pou d'es Porquers, i d'altres com sa Síquia, Sínia de Son Seriol o Plena de s'Aigua que dóna nom a un indret on l'aigua queda retenguda i permet el seu aprofitament.

Pel que fa als torrents, crida l'atenció el fet que el seu nom canviï segons els distints llocs que travessa el seu curs.

1.3. La vegetació. Molt sovint el noms de lloc reflecteixen el tipus de vegetació del paisatge. Algunes vegades ho fan de forma genèrica com en el cas dels boscs, Bosc de Ca Na Mena, Bosquet de Son Beltran, Bosc de Son Catiu, Bosc de Son Seriol, Bosquet de Son Gual o Bosc de Son Catlar, o altres formacions com la garriga, en el cas de Garriga de Son Bordils.

En altres ocasions fan referència a una determinada espècie vegetal com per exemple, s'Alzinar, s'Alzinar o ses Alzines, s'Ullastrar, es Pinaret, Pinar de Son Vivot, Plaça d'es Pins, s'Argelagar, es Canyar, s'Estepar, Corral de ses Figueres de Moro o es Pollanques.

1.4. La fauna. Els zootopònims són els topònims referits als animals, dels quals alguns exemples poden ser, Caseta de ses Someres, Son Pappara, Plaça d'es Porcs o d'es Bestiar i es Colomer.

2. El paisatge humanitzat

Aquest gran grup de topònims el formen els noms que d'alguna manera plasmen l'acció de l'home damunt el medi. La gran diversitat i complexitat d'aquestes accions fa que la classificació dels noms sigui més heterogènea que en el paisatge natural.

2.1. Les construccions. Es tracta de noms que designen obres fetes per l'home, tant en el passat com més recentment. A Inca trobam referències de restes prehistòriques com ho manifesten els topònims, Vilassos de Son Vic o Talaiot de s'Ermita.

Per altra banda també apareixen noms per a les construccions rudimentàries o auxiliars de les tasques del camp com, Caseta de ses Someres, sa Boval, Solls de ses Veles, Caseta d'es Sequer, els Estadors, ses Païsses, Vaqueria de Son Bordils, Caseta d'es Figueral, Caseta de s'Era, Corral de ses Figueres de Moro, s'Era Vella o s'Era d'es Moros.

D'altres construccions més específiques presenten noms com, Hostal de Can Rinya, Hostal d'es Bòvol, Caseta d'es Caminers, Caseta d'es Xilindro, o els sempre presents molins, Molí de n'Arnavet, Molí d'en Barona, Molí de Son Bennassar, etc.

2.2. La propietat. Els topònims de les distintes propietats poden respondre a criteris molt distints. La forma més corrent de designar la propietat és la formulada com

a Can (Casa d'en), Cas (Casa d'es) i Cal (Ca el) o les seves formes femenines Cana, Ca sa, Ca la, seguides d'un antropònim (nom, llinatge o malnom) Alguns exemples poden ser, Can Portals, Cas Sabater, Ca Na Menuda o Can s'Escolana, i molts d'altres que analitzarem més detalladament quan parlem de l'antroponímia.

Una altra forma usual per anomenar una propietat és la que utilitza la partícula Son (Això d'en) acompanyada d'un antropònim com en els casos de Son Vivot, Son Bordils, Son Gual, Son Catlar, Son Bosc Vell, Son Bosc Nou, Son Fam, Son Sastre o Son Beltran, i que normalment fan referència a propietats de major extensió que les anteriors.

Cas apart mereixen els topònims que evidencien un poblament o una divisió de la terra més recent com en els casos, els Establlits o Camí dels Establlits. Aquests noms poden fer referència a un procés d'abandó del camp i de les activitats agràries, de creixement i extensió de la ciutat i de la parcel·lació, urbanització i construcció de segones residències.

El nostre municipi, juntament amb Lloseta i Marratxí, és dels que presenta una densitat de residències secundàries en poblament dispers més elevada de Mallorca (SALVÀ, P.A.; BINIMELIS, J., 1993).

Aquest fet ha accelerat sens dubte el procés de desaparició i/o substitució dels noms de llocs tradicionals a la ruralia d'Inca.

Altres característiques de les propietats i de les finques com la forma, el tamany o la situació també apareixen reflectides en alguns topònims, com per exemple Punta de Can Amer, Punta de Can Cocó, sa Punta o Punta de s'Hostalet, referits a la forma o a l'acabament de la propietat, sa Rota Llarga, ses Veles o sa Vela per descriure la seva forma geomètrica, Darrera sa Vinyota, Tanca de Davant ses Cases i Davant es Pletó per localitzar determinats indrets, o finalment Camp Gran de Son Gual, indicatiu del seu tamany.

2.3. Les comunicacions. Dins aquest apartat hi podem diferenciar les vies de comunicació més importants com són les carreteres, que sovint reben el nom del lloc on es dirigeixen, Carretera de Selva, Carretera d'Alcúdia, Carretera de Llubí, etc...

De manera distinta, els camins i d'altres, reben noms que poden referir-se a diversos aspectes com així ho demostren per exemple, Camí de ses Cimenteres, Camí de Can Pototxo, Camí d'es Rasquell, Camí d'es Polvorí, Camí dels Establlits, Camí Vell de Llubí, Camí d'Alijares, Camí de s'Empalme, Camí d'en Tarí, Camí de Cabrero, Camí de s'Eriçal, Camí de Can Gisca, Camí Vell de Costitx o Carreró de sa Bataia.

Altres topònims com Creuer dels Hostalets o sa Volta indiquen un punt concret del camí.

2.4. L'agricultura i la ramaderia. Les àrees conrades per l'home sempre han estat designades per topònims que les diferencien unes de les altres, sa Rota

Llarga, Sementer de Son Bordils, ses Tanques, Sementer d'es Sequer, Rota d'es Senyor, Camp Redó, Sementer de s'Era Vella, Sementer de Davant ses Cases, Sementer d'es Pont, Camp d'en Bort, sa Tanca d'es Molí o ses Tanquetes, en són bons exemples.

Pel que fa als cultius, generalment, les espècies cultivades donen nom al terreny que ocupen. Els més freqüents son els horts com, Hort d'en Trobat, Hort de Can Vic, els Horts, Hort de Cas Xigarro o Hort de Can Cullera i les vinyes com Vinya de Son Fuster, sa Vinyota, Vinya de Son Salat o Vinya de Can Mairata.

Altres cultius han donat lloc a noms com, es Tarongerar, es Figueral, sa Plantada dels Ametlers Joves, es Pomerar, Figueral de Son Vivot, s'Oliverar, els Garrovers, Camp d'es Morers, sa Tanca de s'Ametlerar, etc...

Els llocs boscosos o de terres no conradisses per a pasturatge del bestiar, s'anomenen pletes i així ho reflecteixen alguns topònims com, es Pletó o sa Pleta. De la mateixa manera trobam el nom sa Parellada referit a un terreny llaurat i que pot explicar-se seguint l'etimologia de «terra llaurada per un parell de bous» (MOREUREY, 1982).

3. *L'antroponímia i els personatges*

En el cas d'Inca els topònims que porten el nom d'un personatge són els més nombrosos.

Alguns dels noms propis que apareixen en els topònims són, Xesquet (diminutiu de Xesc), Lluç i Lluca (masculí i femení respectivament), Mariano, Calisto, Blai, Filomena, Joanet o Joaní (ambdós diminutius de Joan), Nofre, Matavet (diminutiu de Mateu), Tomàs, Ramoneco (diminutiu de Ramon), Marina, Apolònia, Felip o Rafelino (diminutiu de Rafel), entre d'altres.

Pel que fa als llinatges alguns exemples poden ser, Rigo, Pieras, Coll, Pons, López, Mairata, Monroig, Mulet, Frau o Serra.

Els malnoms, ja no tan corrents en l'actualitat, formen part d'un gran nombre de topònims com són els casos de Cas Botiguet, Can Remuc, Can Gisca, Can Rabassó, Can Patxorra, Can Pintat, Cas Ballerot, Ca Na Ruixa, Can Poteta, Ca Na Corritja, per anomenar-ne uns quants. Altres vegades el nom apareix seguit del malnom, fet que completa encara més la precisió del topònim, com Can Pere de sa Mossa, Can Ramon Xarries, Ca l'Amo Antoni de ses Veles, Can Joan d'es Forn, Can Toni Nou, Can Xesc de sa Sínia i Ca Na Margalida d'es Cantó.

Un dels grups de topònims que més crida l'atenció és el que es refereix a un aspecte molt concret de la persona. Així podem citar:

Antropònims que fan referència a oficis i ocupacions com, Cas Menescal, Cas Pastoret i Can Pastora, Cas Jutge Campaner, Cas Peixeter, Cas Fidever, Cas Corder, Cas Sereno, Cas Secretari, Cas Sastre, Cas Pagès, Cas Metge, Cas Gerreret, Cas Dentista, Cas Quefe (de «jefe») o Cas Sabater. Altres noms manifesten l'origen de la persona amb el gentilici, Cas Pobler, Ca s'Alaroner, Ca s'Eivissenc, Cas

Català, Can Menorquí o Cas Pollencí o també amb el nom propi del lloc d'origen com Can Sineu i Can Búger.

La gent d'esglèsia i els estaments eclesials (del més baix al més alt), han aparegut tradicionalment en els antropònims. Alguns exemples d'aquest tipus a Inca són, Ca s'Escolà i Ca s'Escolana, es Coster d'es Frares, Can Vicari, Son Frare, Cas Canonge, Cas Capellans de Can Lau o fins i tot Cas Beato i Can Missa.

D'altres noms fan referència al cos humà o a l'apariència i defectes físics, Can Guixa, Can Panxa, Ca Na Morra i Can Ditet o Ca Na Menuda i Can Menut, Can Ros, Can Pelut, Can Mengo o Can Ravull.

També trobam antropònims referits a aliments, objectes i coses vàries, com, Can Ciuró, Can Balança, Can Fideu, Can Xulla, Can Gelat, Can Tro, Can Flor o Can Bombarda (de bomba).

En un darrer grup hi podem incloure els noms que indiquen colors, Can Blanquet, Can Blancos, Ca Madò Vermella o Can Verd, a més dels referits a animals com, Can Caragol, Can LLebre, Can Cadernera, Can Peixet, Cas Cabrit, Can Bovet o Can Perdiu.

Després d'aquesta mostra de topònims, tan sols podem conclure fent constar que aquesta és una feina inconclusa que ens agradaria continuar sense limitacions, conscients de que la pèrdua de molts de noms i la desaparició dels darrers grans coneixedors i informadors vàlids afecta al nostre patrimoni cultural.

BIBLIOGRAFIA

- AGUILÓ, C. (1982): «Una tasca urgent: salvar la toponímia». *Rev. Estudis Baleàrics*, (Palma), núm. 5.
- AGUILÓ, C.; RULLAN, O. (1986): «Un nou estat de la qüestió dels reculls exhaustius de toponímia mitjançant fonts orals a Mallorca». *Societat d'Onomàstica. Butlletí Interior*, (Sant Hipòlit), núm. XXVI.
- ALCOVER, A. M^a (1905): «Per què serveix la toponímia?». *Butlletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, (Palma), núm. II.
- AMIGO, R. (1980): «Normes per a reculls de topònims». *Butlletí Interior de la Delegació d'Ensenyament en Català. Omnium Cultural*, (Barcelona), núm. 154.
- ANÒNIM (1981): «Visió oficial de la cartografia». *Societat d'Onomàstica. Butlletí Interior*, (Sant Hipòlit), núm. VI.
- ANÒNIM (1983): «Estandardització dels topònims per les Nacions Unides». *Societat d'Onomàstica. Butlletí Interior*, (Sant Hipòlit), núm. XI.
- COLOMER, I.M^a. (ed. 1989): *Cartografia de Catalunya i dels Països Catalans*. Ed. Institut Cartogràfic de Catalunya (Col. Monografies, núm. 5). Barcelona.
- CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS (1988): «Decret 36/1988, de 14 d'abril, pel qual es publiquen en el BOCAIB les formes oficials dels topònims de les Illes Balears». BOCAIB, núm. 51, 28-IV-88, pàgs.1984-1988.
- COROMINES, J.; MASCARÓ PASSARIUS, J. (1989): «Aproximació a la toponímia balear». *Societat d'Onomàstica. Butlletí Interior*, (Barcelona), núm. X.
- ESTÉBANEZ, J.; PUYOL, R. (1976): *Análisis e interpretación del mapa topográfico*. Ed. Tebar Flores. Madrid.

- FONT, J. i d'altres (1985): «Revisió i correcció toponímica del mapa 1:25.000 de les Illes Balears (Extrets)». *Societat d'Onomàstica. Butlletí Interior*, (Barcelona), núm. XIX.
- LLAUGER, J.A. (1994): «El Servicio Cartográfico del Gobierno Balear. El Mapa Topográfico Balear escala 1/5.000». *Mapping*, (Madrid) núm.15.
- MASCARÓ PASARIUS, J. (1962-67): *Corpus de Toponímia de Mallorca*. Gráficas Miramar, 6 vols., Palma.
- MIRALLES, J. (1982): «Els estudis de toponímia a Mallorca. Estat de la qüestió». *Societat d'Onomàstica. Butlletí Interior*, (Sant Hipòlit), núm. IX.
- MOLL, J; TORT, J. (1985): *Toponímia i Cartografia. Assaig de sistematització*. Ed. Institut Cartogràfic de Catalunya. Barcelona.
- MOREU-REY, E. (1965): *Els noms de lloc. Introducció a la Toponímia*. Ed. U.E.C. Barcelona.
- MOREU-REY, E. (1982): *Els nostres noms de lloc*. Ed. Moll (Col. Els treballs i els dies, núm. 22). Palma.
- MOREU-REY, E. (1985): «Observacions sobre normes cartogràfiques». *Societat d'Onomàstica. Butlletí Interior*, (Sant Hipòlit), núm. XXII.
- ORDINES, A. (1993): *Actualització del recull bibliogràfic de toponímia i antroponímia de les Illes Balears*. Col. Quaderns de toponímia, onomàstica i cultura popular, núm. 3. Universitat de les Illes Balears. Palma. (En premsa).
- ORDINES, A.; PICORNELL, C. (1993): «El major recull toponímic de les Balears». *El Mirall*, (Palma), núm. 63.
- PANAREDA, J.M^a. (1984): *Como interpretar el mapa topográfico*. Ed. Anaya, (Col. Técnicas Didácticas). Madrid.
- PICORNELL, C.i d'altres (1984): «Recull bibliogràfic de toponímia de les Illes Balears». *Trabajos de Geografía*, núm. 37. Departamento de Geografía, Universidad de Palma. Palma.
- VARIS AUTORS (1980): *La Cartografia al Servei de les Autonomies*. Ed. Associació Catalana de Ciència Regional, Servei d'Estudis del Banco Occidental. Barcelona.